

*Максимів Л. В., науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
досудового розслідування навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

За незаконне виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилку або збут наркотичних засобів або психотропних речовин, їх розкрадання або вимагання, незаконні посіви або вирощування заборонених до вироблення рослин, що містять наркотичні речовини, організацію місць для споживання наркотичних речовин або психотропних речовин, незаконну видачу та підробку рецептів або інших документів, що дають право на отримання наркотичних засобів або психотропних речовин Кримінальним кодексом України передбачена кримінальна відповідальність (ст. ст. 305-320 КК) [1].

Залежно від джерел надходження до споживачів наркотичні засоби і психотропні речовини можна розділити на групи: а) наркотичні лікарські препарати, які вживаються в медицині; б) речовини, що виготовляються кустарними способами з рослинної сировини, а також з деяких наркотичних лікарських засобів або шляхом самостійного синтезування; в) препарати, вживані зарубіжними державами, що потрапили в нашу країну контрабандним шляхом [2].

Розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, має свої особливості, що проявляється у проведенні комплексу слідчих (розшукових) дій, передбачених КПК, з метою встановлення всіх обставин у кримінальному провадженні. Огляд місця події як слідча (розшукова) дія, яку законодавцем відповідно до частини третьої статті 214 КПК дозволено у невідкладних випадках проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду [3], має велике значення для розслідування. Огляд – це слідча (розшукова) дія, в ході якої виявляють, безпосередньо сприймають, оцінюють і фіксують стан, властивості та ознаки матеріальних об'єктів з метою отримання фактичних даних, що мають значення для встановлення істини у

кримінальному провадженні [4]. Огляд проводиться слідчим, прокурором з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення. Необхідно відмітити, що різновидом огляду являється огляд місця події, тобто слідча дія, що полягає у безпосередньому вивченні території, на якій зроблено той або інший злочин, з метою ретроспективного розуміння сутності події, що відбулася, а також здійснювана для виявлення, фіксації й вилучення речових й інших доказів як свідoctв того, що відбулося [4].

Враховуючи специфіку злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, ми приєднуємось до тих науковців, що пропонують виділити такі різновиди огляду: а) огляд ділянки місцевості або приміщення, де вирощуються наркотиковмісні рослини для збуту; б) огляд приміщення, де здійснюється виготовлення або виробництво наркотиків для збуту; в) огляд місцевості, де відбулася передача наркотику [5]. Огляд ділянки місцевості або приміщення, де вирощуються наркотиковмісні рослини для збуту, є досить специфічною слідчою дією, адже після її проведення незаконний посів підлягає обов'язковому знищенню. В протоколі огляду необхідно обов'язково зафіксувати наступні фактичні дані: – місцезнаходження земельної ділянки чи приміщення з незаконним посівом рослин, розмір, наявність огорожі, охорони, спеціального обладнання, наявність шляхів підходу до неї та опис прилеглої території; – які саме рослини вирощуються, розмір посіву, його розташування відносно інших культур, кількість наркотиковмісних культур на одиниці площі; – детальний опис слідів культивування рослин; – сліди збирання або виготовлення наркотичних засобів (надрізи на головках маку, наявність скошених ділянок, сліди збирання верхніх чи інших частин конопель); – наявність знарядь і засобів для культивування рослин на ділянці з посівом або прилеглої території; – наявність слідів перебування певних осіб на ділянці або в приміщенні, тобто слідів транспортних засобів, взуття, відбитків пальців рук тощо. При огляді приміщення, де здійснюється виготовлення або виробництво наркотиків для збуту, необхідно вилучити наступні об'єкти: – всю сировину для виготовлення наркотиків; – весь виготовлений наркотик, як кінцевий продукт та відходи технологічного процесу; – засоби, знаряддя, обладнання та пристосування, що використовувались в технологічному процесі виготовлення чи виробництва наркотику; – літературу з хімічного синтезу, фармакології та фармацевтики, записи з хімічними формулами; – зразки та проби кіптяви на стелі, стінах, засобах вентиляції, води із систем каналізації тощо; – записи, що свідчать про виготовлення та збут

наркотичних засобів і психотропних речовин (у зошитах, на окремих аркушах, щоденниках); – записники, фотографії, будь-які електронні носії інформації (диски пам'яті комп'ютера, флеш карти, диски, мобільні телефони), за допомогою яких можна встановити зв'язки затриманого та його причетність до збуту наркотиків; – чисті бланки рецептів, кліше печаток, які свідчать про виготовлення рецептів на право придбання наркотиковмісних препаратів. Пакувати разом матеріали та речовини, виявлені в різних місцях, заборонено. При огляді лікарських наркотиковмісних препаратів особливу увагу слід зосередити на фіксації в протоколі назви препарату, його форми, особливостей пакування, підприємстві, що виготовляє його, терміну придатності, маркуванні. При огляді пакунків, ампул чи інших ємкостей з наркотиками (чи просто підозрілих за змістом) слідчий повинен вжити заходів щодо виявлення, фіксації і вилучення за допомогою фахівця слідів пальців рук на них. У протоколі огляду місця події слід вказати повний перелік усіх вилучених предметів із зазначенням їх якісних і кількісних характеристик (вигляд, склад, консистенція, колір, об'єм, вага), а також особливості пакувальних засобів та матеріалів. При огляді притонів у протоколі слід відобразити виявлену на момент огляду обстановку, сліди використання наркотичних засобів; факт перебування в цих приміщеннях конкретних осіб. Головною метою огляду місцевості, де відбулася передача наркотику, є знайдення речей, предметів, викинутих або прихованих особою, що підозрюється у причетності до збуту. В першу чергу огляд повинен бути направленим на виявлення наркотиків та отриманих від збуту грошей (цінностей), від яких завжди намагаються позбавитись злочинці. Але, слід пам'ятати, що в процесі обстеження території можуть бути знайдені й інші речові докази злочинної діяльності, наприклад, шприци, голки до них, матеріал для пакування наркотиків, листки із записами даних «клієнтів», розписками, тощо [5].

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Розслідування злочинів з наркотиками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ifreestore.net/2523/135/>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg> (вступив в дію з 20 листопада 2012 року). – Ст. 541.

4. Цимбалюк В. І. Процесуальний порядок огляду місця події / В. І. Цимбалюк. – Юридичний вісник. – № 4 (33), 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/viewFile/8406/10217>.

5. Особливості досудового розслідування незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в умовах нового кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства : Науково-методичні рекомендації / Бугайчук К. Л., Савченко О. О., Прібиткова Н. О. – Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1157>.